

Případová studie 2

5. 5. 2015, Právní klinika diskriminace a rovné zacházení II

Pan Adam chtěl absolvovat měsíční lázeňský pobyt v lázních L. Protože je osobou se zdravotním postižením a s úkony každodenního života mu pomáhá asistenční pes, v elektronické komunikaci s lázněmi upozornil na to, že používá jako kompenzační pomůcku asistenčního psa. Vedoucí lékař lázní mu odpověděl, že pobyt asistenčního psa je možný v souladu s vnitřním řádem lázní. Dále vedoucí lékař v e-mailu uvedl, že by pan Adam mohl být společně s asistenčním psem ubytován na vybraném pokoji pavilonu E.

Pan Adam se na webových stránkách lázní dočetl, že pavilon E je označen čtyřmi hvězdičkami a poskytuje ubytování v pokojích kategorie „superior“. Klienti ubytovaní na těchto pokojích tedy musí zaplatit příplatek za nadstandardní pokoj ve výši 100,- Kč/osoba/den. Dále se zde dočetl, že příplatek za psa činí 200,- Kč/den.

Ve vnitřním řádu, zveřejněném na webových stránkách lázní, se pan Adam dočetl, že *„pacientovi se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá psa se speciálním výcvikem je umožněn jeho pobyt v případě, že nenaruší práva ostatních pacientů a pacient si sám prostřednictvím další osoby zajistí běžnou péči o psa (strava, venčení, apod.)“*. Dále zde bylo uvedeno, že lázně *„umožní přítomnost asistenčního psa pouze na léčebném pavilonu, kde nejsou přítomni pacienti, u kterých hrozí zvýšené riziko infekčních komplikací rány. Asistenční pes nemá přístup do prostor, kde probíhají léčebné procedury nebo diagnostická a ošetrovatelská péče a hromadné stravování pacientů. V případě, že pes bude porušovat vnitřní řád lázní (štěkání, rušení klidu, ohrožování personálu nebo pacientů), bude mu další pobyt ve zdravotnickém zařízení znemožněn“*.

Pan Adam si spočítal, že při pobytu v celkové délce trvání 30 dnů by kvůli asistenčnímu psu zaplatil 3.000,- Kč za nadstandardní pokoj a 6.000,- Kč za příplatek za psa. Celkově by tak musel zaplatit navíc 9.000,- Kč, proto se nakonec rozhodl absolvovat lázeňský pobyt bez asistenčního psa. S celou záležitostí se ovšem obrátil na veřejného ochránce práv, jelikož se domníval, že se stal obětí diskriminace.

Otázky k případu

- 1) *Vztáhne se na lázně ustanovení § 30 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)? Odůvodněte. Pokud ano, postupují lázně v souladu s tímto ustanovením?*

Ano, lázně jsou poskytovatelem zdravotních služeb, proto jsou zdravotnickým zařízením (dle ustanovení § 2 odst. 2 a § 4 odst. 1 zákona o zdravotních službách), a vztáhne se na ně ustanovení § 30 odst. 3 - viz k tomu slide č. 11. I v lázních tedy mají osoby se smyslovým nebo tělesným postižením, které využívají psa se speciálním výcvikem, právo na doprovod a přítomnost psa u sebe.

VOP v posuzovaném případě dospěl k záměru, že **lázně nepostupovaly v souladu s tímto ustanovením, jelikož ve vnitřním řádu lázní bylo stanoveno, že pobyt psa bude umožněn v případě, že „nenaruší práva ostatních pacientů“**. Zákaz

narušení práv ostatních pacientů je však třeba vykládat jako vymezení způsobu výkonu práva přiznaného § 30 odst. 3 zákona o zdravotních službách, nikoliv jako limit tohoto práva, tedy jako jeden z možných důvodů pro absolutní omezení práva na společnost asistenčního psa. **Jinými slovy, § 30 odst. 3 zákona o zdravotních službách říká: „pacient musí psa užívat tak, aby nezasahoval do práv ostatních pacientů“, nikoliv „pacient může psa užívat pouze v případech, kdy nezasáhne do práv ostatních pacientů“.**

Tomuto závěru nasvědčuje nejen gramatický výklad, ale i výklad teleologický, ke kterému je nezbytné vždy přihlížet, neboť jak setrvale judikuje Ústavní soud, není li přihlíženo ke smyslu a účelu normy, stává se právo nástrojem absurdity a odcizení. Jestliže Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) stojí na zásadách jako in dubio pro libertate, či rovnosti lidí a nedotknutelnosti jejich důstojnosti, pak nemůže mít ustanovení § 30 odst. 3 zákona o zdravotních službách jiného smyslu než v co největší možné míře umožnit osobám zdravotně postiženým užívat jejich asistenčních psů. **Ustanovení § 30 odst. 3 zákona o zdravotních službách tak povazuje nejen osobu postiženou k šetrnému užívání svého práva, tj. způsobem nezasahujícím do práv ostatních pacientů, ale i samotné zdravotnické zařízení je povinováno, a to umožněním výkonu takto vymezeného práva.**

- 2) *Mohl pan Adam řešit situaci i jinak? Napadá Vás, kam jinde by se mohl v této věci obrátit?*

Pan Adam se dle ustanovení § 93 odst. 1 zákona o zdravotních službách **mohl obrátit se stížností na dotyčného poskytovatele zdravotních služeb** (na ředitele zařízení). Ten má povinnost stížnost vyřídit do 30 dnů ode dne jejího obdržení. V odůvodněných případech může lhůtu prodloužit o dalších 30 dnů (§ 93 odst. 3 písm. b). Pokud by následně nesouhlasil s vyřízením stížnosti, **mohl by se obrátit na úřad, který dotyčnému poskytovateli udělil oprávnění k poskytování zdravotních služeb** (§ 93 odst. 2). Tím je **zpravidla krajský úřad**, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení provozované poskytovatelem.

Krajský úřad se může v rámci šetření obrátit na nezávislého odborníka či může zřídit nezávislou odbornou komisi (§ 94 odst. 4 a) a b)). Pokud by zjistil pochybení, může poskytovateli služeb uložit nápravná opatření spolu s lhůtou, v níž mají být provedena (§ 96 odst. 1). Dále může i podat podnět příslušné profesní komoře.

Pokud by pan Adam nebyl spokojen s tím, jak krajský úřad vyřídil jeho stížnost, **může se obrátit na VOP**, která může prošetřit, jestli krajský úřad vyřídil stížnost v souladu s příslušnými právními předpisy (řádně a včas). VOP ale nemůže posoudit správnost konkrétních medicínských postupů lékařů.

- 3) *Může se jednat o diskriminaci? Pokud ano, určete oblast diskriminace a uveďte, o kterou formu (či formy) diskriminace se mohlo jednat.*

Ano, Vzhledem k tomu, že lázeňské rehabilitační pobyty spadají do oblasti zdravotní péče, dopadá jak na celý průběh pobytu, tak i na jeho dostupnost úprava obsažená v antidiskriminačním zákoně. V oblasti poskytování zdravotní péče je zakázána jakákoliv diskriminace z důvodu zdravotního postižení.

Mohlo by se jednat o nepřímou diskriminaci - zdánlivě neutrálním ustanovením je v tomto případě citované ustanovení vnitřního řádu Lázní. Pravidla přidělování nadstandardních pokojů klientům se psy a účtováním poplatku za psa jsou zdánlivě neutrálními pravidly, která však negativně dopadají na osoby se zdravotním postižením s vodícími a asistenčními psy.

Dále se ale může jednat i o **specifickou formu nepřímé diskriminace** dle § 3 odst. 2 AdZ - opomenutí zařízení přijmout taková přiměřená opatření, aby osoba se zdravotním postižením (osoby využívající vodící a asistenční psy) mohly využít služeb určených veřejnosti. O nepřímou diskriminaci by se nejednalo pouze v tom případě, že by přijetí přiměřeného opatření představovalo pro poskytovatele nepřiměřené zatížení.

4) *Může být jednání lázní ospravedlnitelné? Pokud ano, vysvětlete. Pokuste se provést test diskriminace.*

Oblast i důvod máme, ještě musíme zvážit, zda pravidla stanovená vnitřním řádem Lázní sledují legitimní cíl, a zda prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné. Takovým **legitimním cílem by mohla být například ochrana zdraví druhých osob. Je však třeba posoudit, zda omezení, které Lázně přijaly, je přiměřené a nezbytné.** Z vnitřního řádu Lázní plyne, že asistenční psi nemají přístup „ ... do prostor, kde probíhají léčebné procedury nebo diagnostická a ošetrovatelská péče a hromadné stravování pacientů“. **V rozsahu, kdy vnitřní řád paušálně vylučuje asistenční psy z prostor téměř celého zdravotnického zařízení** (vyjma pokoje, kde je klient ubytován, a prostoru určeného pro venčení), **se nemůže jednat o přiměřené a nezbytné omezení.**

Problematickými jsou i obecně stanovená pravidla přidělování nadstandardních pokojů klientům se psy a účtováním poplatku za psa. Tato zdánlivě neutrální pravidla negativně dopadají na osoby se zdravotním postižením s vodícími a asistenčními psy. Pravidla mají **za cíl finančně zajistit chod Lázní** i v případě, kdy Lázně mají objektivně vyšší náklady například na úklid z důvodu pobytu psů v lázeňském areálu. Tento cíl je **legitimní v případě, kdy klient přijíždí do Lázní se psem, svým domácím mazlíčkem, pro své vlastní potěšení.** Finanční zajištění chodu Lázní **ovšem nelze považovat za legitimní cíl v kontextu vodících a asistenčních psů, kteří jsou nepostradatelnou součástí zdravotně postižené osoby a její kompenzační pomůckou.**

Závěr VOP: Pokud Lázně prakticky zakázaly stěžovatelům používat asistenčního psa ve většině lázeňských prostor, a jeho pobyt v Lázních by umožnily pouze za příplatek za nadstandardní pokoj, aniž by se snažily o přijetí přiměřených opatření, nezbyvá než konstatovat, že Lázně nedostály své povinnosti dle § 30 odst. 3 zákona o zdravotních službách a zároveň se dopustily nepřímé diskriminace na základě zdravotního postižení dle § 3 odst. 1 a 2 antidiskriminačního zákona.